

سال ۱۳۹۰ بوده که حاکی از بهنگام نبودن آمار و ارقام منتشر شده توسط مرکز آمار و بانک مرکزی است. عدم ارایه آمار و اطلاعات شفاف و به‌روز در واقع، دو آسیب عمده در جامعه دارد:

الف- حساسیت نسبت به وضعیت واقعی اقتصاد کشور ایجاد نمی‌شود.

ب- سیاست‌گذاری با اتکاب به آمارهای نامشخص می‌تواند کشور را با مشکلات عدیده‌ای مواجه کند. بدون تردید جبران خسارت‌های ناشی از این وضعیت بسیار دشوار است.

۲-۴- عدم انتشار آمارهای رسمی به دلیل تحریم‌ها برخی آمارهای گزارش شده توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران به دلیل تحریم‌های آمریکا علیه ایران منتشر نمی‌شود؛ برای نمونه، انتشار آمار تجارت خارجی کشور از جمله وظایف گمرک است، اما به دلیل تحریم‌های آمریکا علیه ایران تنها کلیاتی درباره صادرات و واردات آورده می‌شود و جزئیاتی مانند کشورهای طرف تجارت و میزان تبادل با آنها از ابتدای سال ۱۳۹۸ منتشر نشده است. همچنین داده‌های مربوط به صادرات نفت کشور و میزان سرمایه‌گذاری خارجی از جمله داده‌هایی هستند که با خارج شدن آمریکا از برجام و شروع تحریم‌های آمریکا در هیچ سایت رسمی مراکز آماری منتشر نشده است.

۲-۵- در دسترس نبودن آمارها به صورت تفصیلی و تفکیک شده

مصرف‌کنندگان آمار در بسیاری از موارد به دلیل در دسترس نبودن آمارها به صورت تفصیلی و تفکیک شده تعاریف و مفاهیم آمار مورد نیاز خود را

نمی‌دانند، به همین دلیل، فکر می‌کنند آمارهای مورد نیاز آنها موجود نیست؛ برای مثال، آمار و داده‌های ماهانه پایه پولی در سایت بانک مرکزی به صورت تفصیلی و تفکیک شده موجود نیست و مصرف‌کننده آمار باید با مراجعه به قسمت گزیده آمارهای اقتصادی، بخش پولی و بانکی و در قسمت خلاصه دارایی‌ها و بدهی‌های نظام بانکی با استفاده از تعریف پایه پولی آن را به صورت زیر استخراج نماید:

اسکناس و مسکوک در دست اشخاص + اسکناس و مسکوک نزد بانک‌ها = سکه و اسکناس در گردش

بنابراین:

مجموع سپرده‌های قانونی و دیداری + اسکناس و مسکوک نزد بانک مرکزی - کل مبلغ اسکناس و مسکوک = پایه پولی

اما در صورت عدم اطلاع از نحوه محاسبه به این نتیجه می‌رسند که آمارهای مورد نیاز آنها به صورت ماهانه موجود نیست.

۲-۶- عدم دسترسی آسان به آمار و اطلاعات

نظام آماری کشور باید به صورت یک منبع اطلاعاتی به شکل آسانی در خدمت مردم باشد و آمارهای مورد نیاز را در خدمت همه متقاضیان قرار دهد. هرچه دسترسی متقاضیان به نظام آماری محدودتر باشد، کارایی آن کمتر خواهد شد؛ برای مثال، آمار و داده‌های مربوط به بخش مالی و بودجه که شامل وضعیت بودجه عمومی دولت و درآمدهای مالیاتی دولت است، از آذر ۱۳۹۷ دیگر در سایت بانک مرکزی منتشر نشده است؛ بنابراین، عدم شفافیت در اعلام منابع و مصارف بودجه، استفاده‌کنندگان از آمار را با محدودیت مواجه می‌سازد.

۷-۲- فقدان برنامه‌ریزی فعالیت‌های آماری

مجموعه مرکز آمار ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و واحدهای تولید آمار سایر دستگاه‌ها، به دلیل شفاف نبودن نوع و جهت رابطه بین فعالیت‌هایشان با یکدیگر، ارتباطی هماهنگ با هم ندارند و در قالب اصول و قواعد یکسان و متمرکز عمل نمی‌کنند و از این رو، مجموعه‌ای به نام نظام آماری را تشکیل نمی‌دهند؛ عامل اصلی این ناهماهنگی، نبود نظام تصمیم‌گیری حاکم بر مجموعه فعالیت‌های این دو نهاد آماری است که تعیین سهم وظایف هر یک از آنها را با مشکل مواجه کرده است.

برنامه‌ریزی صحیح بدون دسترسی به آمار و اطلاعات واقعی امکان‌پذیر نیست و آمار و اطلاعات واقعی یکی از پیش‌شرط‌های ضروری و اصلی برنامه‌ریزی در کشور است.

ضروری در برنامه‌ریزی‌ها به شمار می‌آید. این در حالی است که بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد در کشور ما نقش و اهمیت آمار در حکمرانی ملی به درستی تبیین نشده است. از آنجا که برخی از تولیدکنندگان آمار براساس تعاریف و مفاهیم گوناگون و براساس تشخیص خود به انتشار آمار اقدام می‌کنند، آمارهای تولید شده در کشور متناسب با نیازها نیستند؛ از این رو، کارایی لازم را در بهره‌برداری به منظور تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری ندارند؛ همچنین ناهماهنگی آمار و ارقام منتشر شده توسط بانک مرکزی و مرکز آمار ایران موجب شده است اطلاعات واقعی و دقیقی در اختیار مردم و سیاست‌گذاران قرار نگیرد و شرایط واقعی مردم به درستی درک نشود. از سویی، به دلیل عدم آرایه آمار و اطلاعات شفاف و به‌روز، بخش خصوصی نمی‌تواند فعالیت اقتصادی خود و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی را دنبال کند، بنابراین، بهبود فضای کسب‌وکار در چنین فضای غیرشفافی اتفاق نمی‌افتد، بلکه فضای رانتی و نامولد توسعه می‌یابد.

۳- ملاحظات امنیت اقتصادی

نظام آماری و کیفیت بانک‌های اطلاعاتی علاوه بر آنکه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه‌یافتگی کشورها به شمار می‌رود، پیش‌نیاز تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهاست. از این رو، تلاش برای ایجاد یک نظام آماری کارآمد و مؤثر در آرایه آمار و اطلاعات از الزام‌های اولیه و

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تلاش برای ایجاد یک نظام آماری کارآمد و مؤثر در آرایه آمار و اطلاعات از الزام‌های اولیه و ضروری در برنامه‌ریزی‌ها به شمار می‌آید. آمار صحیح و دقیق به طراحی و تبیین بهتر سیاست‌گذاری‌ها کمک می‌کند. در حال حاضر، مشکلات مهمی در زمینه عدم دسترسی به آمارهای شفاف، به‌روز و مبتنی بر صحت و دقت کافی و ناهماهنگی آمارهای منتشر شده در

آماري وابسته را نمي‌توان هدايت‌کننده توسعه اقتصاد ملي به شمار آورد.

- انتشار به موقع و بهنگام آمارها و امکان مقايسه آمارها با آمارهاي بين‌المللي مي‌تواند به استفاده بهتر از آمار در تصميم‌گيري‌هاي سياسي سياست‌گذاران منجر شود.

مراکز آماری از جمله بانک مرکزی و مرکز آمار ایران احساس می‌شود که متأسفانه موجب شده است به‌رغم فعاليت‌هاي گسترده‌اي که در زمينه اجرائي طرح‌هاي آمارگيري و جمع‌آوری اطلاعات، با صرف وقت و هزينه‌هاي هنگفت توسط دستگاه‌هاي مختلف، اجرا مي‌شود، تصميم‌گيري‌ها و سياست‌گذاري‌هاي کشور به‌درستي صورت نپذيرد. در واقع، به دليل فقدان اطلاعات کافي، شرايط واقعي مردم به‌خوبي درک نمي‌شود و از اين رو، سياست‌هايي متناسب با خواست و نياز مردم اتخاذ نمي‌شود. براي آنکه نظام آماری بتواند کارآمد باشد، لازم است دست‌کم موارد زير مورد توجه قرار گيرد:

- مديريت صحيح اطلاعات آماری؛ نظام آماری کشور بايد از اين توانايي برخوردار باشد که بتواند اطلاعات آماری گردآوری شده توسط سازمان‌هاي آماری کشور مانند بانک مرکزی و مرکز آمار ايران را به لحاظ محتوا، مديريت و نظارت کند، اما اگر اين نظارت صورت نگيرد، هماهنگي در ارايه آمارهاي گزارش شده و تأييد دقت اطلاعات ناممکن مي‌شود.

- مرکز آمار ايران و ساير نهادهاي مرتبط منتشرکننده آمارهاي رسمي به‌منظور به‌روز بودن داده‌هاي منتشر شده و همچنين ارتقاي صحت و دقت آمارها بکوشند.

- پرهيز از ملاحظات سياسي در انتشار آمار؛ نظام آماری بايد از استقلال کافي برخوردار باشد، به‌گونه‌اي که توجيه‌کننده سياست‌هايي سازمان دولتي نباشد. در غير اين صورت، نظام

